

se obsahově i tematicky zaměřuje převážně na novější dějiny. Na druhou stranu se nabízí otázka, zdali by nebylo vhodnější při tvorbě podobné syntézy oslovit více autorů, jako tomu bylo v případě předchozího svazku o architektuře.

JAROSLAV SVÁTEK

Dvory a rezidence ve středověku III.

Všední a sváteční život na

středověkých dvorech, vyd. Dana

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ – Jan ZELENKA,

Historický ústav AV ČR, Praha 2009

(= Mediaevalia historica Bohemica,

Supplementum 3)

549 s., ISSN 0862-979X, ISBN 978-80-7286-153-8

Po předchozích dvou publikacích k problematice dvorů a rezidencí, věnovaných fenoménu dvora v období středověku (2006) a poznání skladby i kultury dvorské společnosti (2008), přichází další svazek, který je publikačním výstupem kolokvia konaného v únoru 2009. Kniha je rozdělena do pěti kapitol: *Dvorský ceremoniál a dvorská hierarchie*, *Dvorské slavnosti, zábava a výdaje*, *Prostor všední a sváteční*, *Elita, vzdělanci a ti druzí a Písemnictví a literatura*.

Sborník otevírá studie Ivana Hlaváčka k funkci dvora jako základní struktury v rovině veřejné správy, výkonné a soudní moci. Konkrétně se zaměřil na možnosti zpracování otázek prosopografické povahy, politických a správně-právních aktivit či hospodářské a politické kultury. Dvorskému ceremoniálu byla věnována pozornost v dobovém kontextu (Dana Dvořáčková-Malá), v díle Hinkmara z Remeše (Lenka Blechová), v korunovačním obřadu pozdně středověkých Čech (Václav Žůrek) nebo v přijímání lén a lenních přísah na dvoře olomouckých biskupů (Dalibor Janiš). Říšskou ceremonii smíření z roku 1372 na příkladě záznamu Jeana Froissarta nastínila Jana Fantysová-Matějková. Jan Zelenka se zabýval spory o přednost v hierarchii císařského dvora v období vrcholného středověku, Michel Margue přiblížil rituál tzv. ptačích přísah (*Vogelgelübde*) jako prostředek politické komunikace.

Dvorské slavnosti byly představeny na příkladě uherského královského dvora (Daniela Dvořáková) a ve Vratislavi za pobytů českých králů v pozdním středověku (Mlada Holá). Jakub Razim rekonstruoval na základě tyrol-

ských knih počtů všední a sváteční život na dvoře korutanských vévodů ve 13. a 14. století. Unikátně dochovaný pramen účetní povahy v kombinaci s prameny literární povahy totiž umožňuje nastínit podrobný obraz dvorských slavností a turnajů korutanských vévodů až do takových detailů, jaké představují doložená jména a finanční odměny zúčastněných profesionálních dvorských bavičů. Namísto neschopného a tyranského vladaře bez náležité panovnické reprezentace, jak ho líčí Zbraslavská kronika, ukazují tyrolské účty Jindřicha a jeho bratry jako mecenáše a vyznavače rytířské kultury. Pouze důkladné zpracování v české historiografii málo známých a využívaných pramenů korutanské a tyrolské proveniencí totiž může vést ke kritickému a komplexnímu zhodnocení Jindřichovy osobnosti.

Jeden z nejběžnějších způsobů zábavy na panovnických dvorech nejen při dvorských slavnostech představoval lov, jehož roli se na dvorech slezských knížat pokusil objasnit Martin Čapský. Společenskou funkci vybraných stolních her na panovnickém a šlechtických dvorech v pozdně středověké Anglii nastínil Robert Bubczyk, všední den na dvoře hlohovského a opavského vévody Zikmunda Jagellonského pak popsal Petr Kozák. Pro města často ubytování panovníka a jeho dvorského doprovodu představovalo nemalé náklady, na druhou stranu návštěva zeměpána poskytovala jednotlivým městům nejen možnost okázalé sebereprezentace, ale i zisk nových nebo potvrzení starých městských privilegií za služby a finanční částky poskytnuté panovníkovi. Na tyto ekonomické aspekty dvorské problematiky upozornila na příkladě holdovací cesty Ladislava Pohrobka do Horní Lužice roku 1454 i Lenka Bobková. Výdaje dvora Vladislava Jagellonského mezi lety 1471 až 1490 shromáždil Pavel Trnka, Miloslav Polívka se na základě úředních knih města Norimberku, dochovaných ze 14. a 15. století, zaměřil na dary tohoto říšského města panovníkům Ruprechtovi Falckému, Zikmundovi Lucemburskému a Albrechtovi Habsburskému. Ukazuje se, že právě průzkumy v bohatých a doposud ne zcela vytěžených archivních fondech slezských nebo říšských měst, která byla panovníkem a jeho dvorským doprovodem navštěvována, může přinést řadu důležitých informací k objasnění organizačního a materiálního zajištění cestujícího dvora a jeho vnější reprezentace.

Pozornost byla věnována také všednímu a svátečnímu prostoru na šlechtických nebo panovnických rezidencích (Antoni Barciak, Klára Benešovská, Robert Šimůnek, Bogusław Czechowicz). Další tematický blok, zaměřený na dvorské elity, vzdělance a služebníky, představil vnímání dvorské elity v Kosmově Kronice Čechů (Wojciech Iwańczak), míšeňský biskupský dvůr a jeho skladbu (Lars-Arne Dannenberg) nebo málo známé působení Petra z Aspeltu na jednotlivých knížecích dvorech před tím, než vstoupil do služeb Lucemburků (David Kirt). Stranou zájmu nezůstala ani otázka působení a významu žen v dvorské společnosti, na niž se zaměřila Laura Brander ve svém pokusu zachytit svatební slavnosti a rekonstruovat rodinnou identitu na welfském a aragonském dvoře v 11. a 12. století.

Petr Elbel na základě znojenských městských účtů z let 1421 až 1422 sledoval pobyty vyslanců a poslů tohoto města na dvoře krále Zikmunda a rakouského vévody Albrechta V., Zdeněk Žalud se zabýval královskými komorníky, dveřníky a vrátnými za vlády lucemburských panovníků, kteří byli starší literaturou neprávem postaveni na okraj dvorské společnosti. Autorův přístup koresponduje se stále populárnějším pojetím, že právě různí osobní komorníci nebo dveřníci, kteří byli s panovníkem v každodenním kontaktu, na něj mohli mít mnohem větší vliv než například četní šlechtičtí nositelé předních zemských úřadů. Tyto těžko postizitelné vazby lze ve většině případů pouze hypoteticky předpokládat, jejich verifikace nám bohužel až na nemnohé výjimky doposud uniká. Poslední tematický okruh knihy, jenž může být ve shodě s editory chápán jako příslib dalšího směřování výzkumu dvorské problematiky, byl zaměřen na intelektuální plody dvorského prostředí zachycené v písemné podobě (Iwona Pietrzyk, Pavlína Cermanová, Otakar Slanař).

Anotovaná publikace otevírá řadu důležitých témat, ale zároveň ukazuje problematičnost některých metodických přístupů, za něž je možné zmínit např. prosopografický výzkum. Dnes dochází k označování jakéhokoliv systematického zkoumání určitého okruhu osob za prosopografii, přestože ta, jak byla definována v průběhu osmdesátých a devadesátých let minulého století, klade mnohem vyšší nároky především na typ pramene, z něhož jakákoliv analýza vychází. V českém a moravském dvorském prostředí dochované prameny bohužel

neumožňují provádět rozsáhlé, prosopograficky koncipované výzkumy ve vlastním slova smyslu, kdy často narážíme na problémy s identifikací konkrétních dvorských činitelů, stanovení definice náplně jednotlivých vykonávaných úřadů či přesné vymezení jejich kompetence.

Úzce tematicky propojený sborník vyváženě postihuje v časovém záběru od raného až do pozdního středověku problematiku dvorského všedního a svátečního dne nejenom v českém, ale i v širším mezinárodním kontextu. Na základě volby badatelských témat však také ukazuje limity výzkumu dvorského prostředí v českých zemích. Ty vycházejí především z řídky dochovaných sériových pramenných dokladů účetní povahy, jež neumožňují široce založený kvantitativní výzkum, který lze provádět například na burgundském, francouzském nebo výše zmíněném korutanském panovnickém dvoře.

MARTIN MUSÍLEK

Michal MAŠEK – Petr SOMMER – Josef ŽEMLIČKA a kol., *Vladislav II., druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2009

259 s., ISBN 978-80-7106-512-8

V roce 2008 uplynulo 850 let od okamžiku, kdy skráně českého knížete ozdobil královská koruna, teprve podruhé v naší historii. S výjimkou úzké vědecké komunity proběhlo toto jubileum v podstatě bez povšimnutí, čímž se znovu potvrdilo, že pestrý životní příběh Přemyslovce Vladislava II. (I), jeho cesta na vrchol i následný pád, patří jen na okraj historického povědomí. Hlavní připomínkou tak byla výstava ve Strahovském klášteře *850. výročí královské korunovace knížete Vladislava II.*, v jejímž rámci se konala i stejnojmenná konference. Tištěný výstup s poněkud pozměněným názvem spatřil světlo světa o necelý rok později.

Tím prvním, co čtenáře jistě zaujme, je tematická šíře předkládaného sborníku. O nutnosti mezioborového přístupu coby nutného fundamentu dalšího rozvoje historického poznání se v dnešní době často mluví, leč leckdy zůstává jen u proklamací. Sborník *Vladislav II.* nejenže reflektuje výsledky celé řady vědních disciplín, ale mnoho konkrétních příspěvků interdisciplinární přístup zdařile aplikuje. Před čtenářem